

Prawo o notariacie

z dnia 14 lutego 1991 r. (Dz.U. Nr 22, poz. 91)

Tekst jednolity z dnia 22 listopada 2017 r.
(Dz.U. z 2017 r. poz. 2291)

(zm.: druk sejmowy Nr 2067)

Wyciąg

(...)

Wprowadzenie

Spis treści

	Nb
I. Prawo o notariacie	1–10
1. Kwalifikacja prawa o notariacie	1
2. Unifikacja prawa o notariacie	2
3. Rozszerzanie zakresu kompetencji notariuszy	3
4. Istnienie postępowania przy dokonywaniu czynności notarialnych	4
5. Przepisy proceduralne	5
6. Regulacja postępowania notarialnego	6
7. Przepisy wskazujące na istnienie postępowania notarialnego	7
8. Charakter i cel przepisów PrNot	8
9. Znaczenie notariatu	9
10. Jurysdykcja prewencyjna	10
II. Notariusz	11–13
1. Status notariusza	11
2. Pozycja notariusza	12
3. Powiązanie notariusza z państwem	13
III. Powoływanie notariuszy	14–18
1. Powołanie notariusza	14
2. Kwalifikacje	15
3. Zwolnienie z odbycia aplikacji notarialnej i złożenia egzaminu	16
4. Zwolnienie z odbycia aplikacji notarialnej	17
5. Poprzednio obowiązujące regulacje	18
IV. Odwoływanie notariuszy	19–20
1. Odwołanie notariusza	19
2. Zawieszenie notariusza w czynnościach zawodowych	20
V. Kancelaria notarialna	21–27

A. Komentarz

1. Forma prowadzenia praktyki	21
2. Uprawnienie do prowadzenia jednej kancelarii	22
3. Obowiązek posiadania kancelarii	23
4. Prowadzenie kancelarii w formie spółki cywilnej lub partnerskiej	24
5. Niedopuszczalność posiadania oddziału lub filii	25
6. Zatrudnianie pracowników	26
7. Rejestr kancelarii	27
VI. Miejsce dokonywania czynności notarialnych	28–33
1. Miejsce dokonywania czynności notarialnych	28
2. Uzasadnienie regulacji	29
3. Wyjątek od zasady dokonywania czynności w kancelarii	30
4. Brak swobody dokonywania czynności poza kancelarią	31
5. Klauzula szczególnych okoliczności	32
6. Zasady funkcjonowania kancelarii	33
VII. Zastępowanie notariusza przy czynnościach urzędowych	34–56
1. Zastępstwo notariusza	34
2. Postać wskazania zastępcy notariusza	35
3. Forma wyznaczenia i upoważnienia	36
4. Obowiązek informowania prezesa rady właściwej izby o wyznaczeniu zastępstwa	37
5. Niedopuszczalność posługiwania się przez wyznaczonego zastępcę zastępcami notarialnymi	38
6. Wyznaczenie zastępstwa z powodu nieobecności wynikłej z nieprzewidzianych przyczyn	39
7. Wyznaczenie zastępstwa emerytowanemu notariuszowi	40
8. Wyznaczenie zastępstwa w wypadku zaprzestania prowadzenia kancelarii	41
9. Upoważnienie zastępcy notarialnego do dokonywania czynności	42
10. Zakres upoważnienia zastępcy notarialnego	43

11. Wymóg osobistego udzielenia upoważnienia zastępcy notarialnemu	44
12. Dopuszczalność zastępowania wszystkich notariuszy z danej kancelarii	45
13. Dopuszczalność udzielenia kolejnego upoważnienia	46
14. Obowiązek zawiadomienia o udzieleniu upoważnienia zastępcy	47
15. Odwołanie upoważnienia	48
16. Skutki dokonania czynności bez wyznaczenia lub upoważnienia	49
17. Udzielenie upoważnienia a dokonywanie czynności przez samego notariusza	50
18. Upoważnienie aplikanta notarialnego do dokonywania czynności	51
19. Zakres upoważnienia aplikanta notarialnego	52
20. Uprawnienie do sporządzania wypisów, odpisów i wyciągów dokumentów	53
21. Forma upoważnienia aplikanta	54
22. Obowiązek zawiadomienia o udzieleniu upoważnienia aplikantowi	55
23. Odpowiedzialność notariusza za szkodę wyrządzoną przez aplikanta	56
VIII. Tajemnica notarialna	57–59
1. Obowiązek zachowania tajemnicy	57
2. Ustanie obowiązku zachowania tajemnicy .	58
3. Informacje nieobjęte tajemnicą	59
IX. Czynności notarialne konsułów, organów samorządu terytorialnego i banków	60–65
1. Uprawnienie innych podmiotów do dokonywania czynności notarialnych	60
2. Czynności notarialne konsula	61
3. Dopuszczalność sporządzenia aktu notarialnego na podstawie upoważnienia	62
4. Odpowiednie stosowanie do czynności konsula przepisów PrNot	63
5. Czynności związane z poświadczeniem dziedziczenia	64
6. Czynności notarialne organów samorządu terytorialnego i banków	65
X. Wynagrodzenie notariusza	66–83

A. Komentarz

1. Wynagrodzenie za dokonanie czynności notarialnych	66
2. Cel wprowadzenia maksymalnego wynagrodzenia	67
3. Kwestionowanie wysokości wynagrodzenia	68
4. Zasada ustalania wynagrodzenia w umowie ze stronami	69
5. Rozporządzenie w sprawie maksymalnych stawek taksy notarialnej	70
6. Zgodność regulacji z Konstytucją RP	71
7. Sposoby naliczania wynagrodzenia	72
8. Próba wypracowania sformułowań dotyczących wynagrodzenia notariuszy	73
9. Pobieranie przez notariuszy wynagrodzenia za złożenie wniosku w postępowaniu wieczystoksięgowym	74
10. Akty regulujące wynagrodzenie notariusza	75
11. Pojęcie „wynagrodzenie notariusza za ogół czynności notarialnych”	76
12. Szczególne regulacje sposobu ponoszenia wynagrodzenia notariusza	77
13. Czynności zwolnione od opłat notarialnych	78
14. Inne akty regulujące zwolnienie z opłat notarialnych	79
15. Opłaty ponoszone przez Skarb Państwa	80
16. Podstawa uprawnienia notariusza do pobrania wynagrodzenia od stron	81
17. Doliczenie przez notariusza podatku od towarów i usług do wynagrodzenia	82
18. Opłaty niewliczane w wynagrodzenie notariusza	83
XI. Zwolnienie od wynagrodzenia notariusza	84–101
1. Wniosek o zwolnienie z obowiązku poniesienia wynagrodzenia	84
2. Zwolnienie od wynagrodzenia a zwolnienie od kosztów sądowych	85
3. Zwolnienie od wynagrodzenia za przyszłą, planowaną czynność notarialną	86
4. Negocjacja notarialna z notariuszem	87
5. Negocjacje prowadzone z kilkoma notariuszami – cel	88

6. Prawo notariusza do wynagrodzenia	89
7. Zwolnienie osoby zainteresowanej z pokrycia wynagrodzenia notariusza	90
8. Sąd właściwy w postępowaniu o zwolnienie od wynagrodzenia notariusza	91
9. Wszczęcie postępowania o zwolnienie od wynagrodzenia notariusza	92
10. Wymogi stawiane wnioskowi złożonemu na piśmie	93
11. Skutki braków formalnych wniosku o zwolnienie od wynagrodzenia notariusza	94
12. Postanowienie o zwolnieniu, cofnięciu lub oddalające wnioski o zwolnienie	95
13. Wyłączenie referendarza sądowego spod możliwości wydania postanowienia o zwolnieniu od wynagrodzenia	96
14. Podmioty mogące ubiegać się o zwolnienie od kosztów sądowych	97
15. Możliwość ubiegania się przez <i>nasciturusa</i> o zwolnienie od wynagrodzenia notariusza	98
16. Zwolnienie z czynności przyszłych	99
17. Skutki śmierci osoby fizycznej lub ustania osoby prawnej	100
18. Cel instytucji zwolnienia od wynagrodzenia notariusza	101
XII. Przesłanki zwolnienia od wynagrodzenia notariusza	102–124
1. Obowiązki podmiotu występującego o zwolnienie od wynagrodzenia notariusza	102
2. Dochodzenie w sprawie stanu majątkowego strony domagającej się zwolnienia	103
3. Badanie stanu majątkowego wnioskodawcy	104
4. Obowiązek sądu zbadania posiadania środków finansowych przez osoby prawne i jednostki nieposiadające osobowości prawnej	105
5. Rozważania SN na temat zwolnienia od kosztów sądowych	106
6. Posiadanie majątku a możliwość zwolnienia od wynagrodzenia notariusza	107
7. Skutki chwilowego braku środków pieniężnych na rachunku bankowym osoby prawnej	108

A. Komentarz

8. Skutki korzystania z kredytu bankowego . . .	109
9. Wyzbycie się majątku a zwolnienie od wynagrodzenia notariusza	110
10. Solidarna odpowiedzialność stron czynności za należne notariuszowi kwoty	111
11. Moment dopuszczalności częściowego zwolnienia od wynagrodzenia notariusza	112
12. Związanie sądu umową stron co do obowiązku poniesienia wynagrodzenia notariusza	113
13. Podział taksy a świadczenie podzielne . . .	114
14. Sytuacja dopuszczająca zwolnienie od wynagrodzenia notariusza	115
15. Obowiązek sądu ustalenia czy zachodzi potrzeba dokonania czynności notarialnej .	116
16. Charakter przesłanki potrzeby dokonania czynności notarialnej	117
17. Bezwzględna nieważność czynności	118
18. Potrzeba czynności notarialnej	119
19. Przejęcie przez Skarb Państwa wynagrodzenia notariusza	120
20. Przesłanka potrzeby dokonania czynności notarialnej	121
21. „Potrzeba dokonania czynności notarialnej” w rozumieniu art. 6 PrNot	122
22. Udowodnienie przez stronę potrzeby zwolnienia	123
23. Istota art. 6 § 3 PrNot	124
XIII. Stosunek zwolnienia od wynagrodzenia notariusza do zwolnienia od kosztów sądowych .	125–128
1. Zwolnienie od wynagrodzenia notariusza a zwolnienie od kosztów sądowych na gruncie stanu prawnego sprzed nowelizacji	125
2. Sytuacje niestosowania art. 113 KPC	126
3. Niezgodność art. 626 ¹ KPC z Konstytucją RP	127
4. Problematyka stosunku zwolnienia od wynagrodzenia notariusza do zwolnienia od kosztów w postępowaniu wieczystoksięgowym	128

XIV. Treść orzeczenia o zwolnieniu od wynagrodzenia notariusza	129–136
1. Niezbędne elementy postanowienia sądu o zwolnieniu od wynagrodzenia	129
2. Brak możliwości odmowy przez notariusza dokonania czynności zgodnej z prawem	130
3. Możliwość zwolnienia notariusza z obowiązku dokonania czynności notarialnej przez wyznaczenie zastępcy	131
4. Artykuł 95s PrNot	132
5. Brak możliwości zwolnienia przez sąd od opłat innych niż sądowe	133
6. Zażalenie na postanowienie sądu	134
7. Niedopuszczalność skargi kasacyjnej	135
8. Roszczenie notariusza o wynagrodzenie	136
XV. Dochodzenie przez notariusza należnego mu wynagrodzenia	137–140
1. Wystąpienie do sądu notariusza o wypłatę wynagrodzenia	137
2. Odmowa zapłaty należnego notariuszowi wynagrodzenia	138
3. Obowiązek przesłania sądom i urzędom odpisów lub wypisów sporządzonego aktu notarialnego	139
4. Niedopuszczalność kasacji od postanowienia sądu II instancji	140
XVI. Obowiązki notariusza jako płatnika	141–148
1. Pobieranie podatków przez notariusza	141
2. Notariusz jako płatnik podatku od spadków i darowizn oraz czynności cywilnoprawnych	142
3. Obowiązki notariusza jako płatnika	143
4. Rozporządzenie regulujące sposób pobierania podatku od płatników	144
5. Obowiązek ustnego pouczenia podatników	145
6. Obowiązki notariusza w związku z podatkiem od czynności cywilnoprawnych	146
7. Sposób pobierania i zwrotu podatku	147
8. Zakres pouczeń skierowanych do podatników	148
XVII. Obowiązek poboru opłaty sądowej przez notariusza	149–154

1. Wniosek o wpis w księdze wieczystej za pośrednictwem systemu teleinformatycznego	149
2. Opłata od wniosku o wpis w księdze wieczystej	150
3. Zwolnienie wnioskodawcy od kosztów sądowych – skutki	151
4. Akt regulujący sposób pobierania przez notariuszy opłat sądowych	152
5. Przekazanie właściwemu sądowi rejonowemu pobranej opłaty	153
6. Zwrot opłaty w związku z niesporządzeniem aktu notarialnego	154
XVIII. Pobór przez notariusza opłat za wpisy dokonywane w Rejestrze Spadkowym	155–156
1. Utworzenie systemu teleinformatycznego w celu prowadzenia Rejestru Spadkowego	155
2. Bezgotówkowa forma przekazywania opłat za wpisy do Rejestru Spadkowego	156

I. Prawo o notariacie

- 1. Kwalifikacja prawa o notariacie. Prawo o notariacie jest zespołem norm o niejednolitym charakterze**, co rodzi trudności w zakwalifikowaniu go do konkretnej gałęzi prawa. **Tradycyjnie zalicza się je do gałęzi prawa postępowania cywilnego** (por. *A. Oleszko*, *Ustrój*, s. 18; *K. Korzan*, *Rola aktu notarialnego*, s. 62).
- 2. Unifikacja prawa o notariacie.** Warto dodać, że w okresie międzywojennym prace nad zunifikowanym prawem o notariacie toczyły się w sekcji postępowania cywilnego Komisji Kodyfikacyjnej RP – por. Projekt ustawy notarialnej opracowany przez referenta, członka Komisji Kodyfikacyjnej, *Jakuba Glassa*, na podstawie wytycznych, uchwalonych przez podkomisję przygotowawczą, Warszawa 1930, s. 5, oraz Projekt ustawy notarialnej uchwalony w pierwszym czytaniu przez podkomisję notarialną Komisji Kodyfikacyjnej, Warszawa 1933, s. 6.
- 3. Rozszerzanie zakresu kompetencji notariuszy.** Stanowisko to zostało ostatecznie przyjęte w okresie powojennym na gruncie

Prawa o notariacie z 1951 r., gdy **notariusze załatwiali szereg spraw cywilnych jako pozasądowe organy wymiaru sprawiedliwości**. Notariusze byli traktowani jako wykwalifikowani i wyspecjalizowani urzędnicy. Przesuwano więc niektóre kategorie spraw cywilnych z sądów do znacjonalizowanego notariatu (państwowych biur notarialnych). W ten sposób, oprócz czynności notarialnych *sensu stricto*, notariusze zaczęli załatwiać sprawy w postępowaniu wieczystoksięgowym, w sprawach spadkowych, w postępowaniu nakazowym i upominawczym. **Państwowe biura notarialne, obok dokonywania czynności na podstawie prawa o notariacie, podejmowały czynności uregulowane w KPC** (postępowanie nakazowe i upominawcze) oraz dokonywały czynności w postępowaniu wieczystoksięgowym. Również obecnie poszerzany jest zakres kompetencji notariuszy. Dla potwierdzenia tej tezy można wskazać choćby przekazanie notariuszom uprawnienia do poświadczania nabycia praw do spadku czy europejskiego poświadczania spadkowego. Osobnym zagadnieniem są też projekty powierzenia notariuszom wydawania nakazów zapłaty (por. *B. Tymecki*, Notarialny nakaz zapłaty, s. 137; *E. Marszałkowska-Krześ*, Nakaz zapłaty, s. 153). Pomimo zmiany charakteru prawnego notariatu ustawą z 1991 r. klasyfikowanie prawa o notariacie w ramach prawa postępowania cywilnego zachowało aktualność (tak też *A.J. Szereda*, Rozważania, s. 101).

4. Istnienie postępowania przy dokonywaniu czynności notarialnych. Tytuł Rozdziału 2 Działu II PrNot, który brzmi „Tryb dokonywania czynności notarialnych”, **sugeruje istnienie swobodnego postępowania** w postaci reguł zachowania notariusza **przy dokonywaniu czynności notarialnych**. Tezę tę potwierdza również szereg wypowiedzi doktryny (por. *B. Lewaszkiewicz-Petrykowska*, Uwagi o zasadach, s. 16; *A. Oleszko*, Zakres staranności, s. 72; *tenże*, Przymus notarialny, s. 23 i 24; zob. także: *A. Oleszko*, *R. Pastuszko*, Tryb dokonywania czynności, s. 83; *H. Nowara-Bacz*, Przesłanki wyłączenia, s. 85; *M.K. Kolasiński*, Odpowiedzialność, s. 60 i 136; *E. Drozd*, Forma aktu notarialnego, s. 12).

5. Przepisy proceduralne. Prawo o notariacie zawiera przy tym pewną grupę przepisów o charakterze administracyjnym,

w tym procedury administracyjnej (np. dotyczących sposobu powoływania i odwoływania notariuszy), **norm procedury karnej** (co do postępowania dyscyplinarnego) czy wreszcie **przepisów postępowania cywilnego**. Prawo o notariacie reguluje w sposób szczegółowy sądowe postępowanie cywilne w przedmiocie: zwolnienia od wynagrodzenia notariusza za dokonanie czynności notarialnej (art. 6 PrNot), zaskarżenia odmowy dokonania przez notariusza czynności notarialnej (art. 83 PrNot) oraz wydania wypisu aktu notarialnego (art. 110 PrNot).

6 6. Regulacja postępowania notarialnego. Trzon prawa o notariacie stanowią jednak **normy odnoszące się do postępowania notariusza przy dokonywaniu czynności** notarialnych, a także przepisy określające wymogi formalne, jakie muszą spełnić dokumenty notarialne. Są to normy *stricte* proceduralne, które regulują sposób dokonania określonej czynności, wywołującej skutki w sferze prawa materialnego. Przy zastosowaniu przepisów proceduralnych dochodzi do urzeczywistnienia norm indywidualno-konkretnych prawa materialnego, nie tylko cywilnego, lecz także z zakresu innych gałęzi prawa, np. handlowego czy ubezpieczeniowego.

7 7. Przepisy wskazujące na istnienie postępowania notarialnego. Szereg przepisów PrNot wskazuje na **istnienie postępowania notarialnego**. Można tu wymienić:

- 1) art. 1 PrNot wskazujący, że notariusz jest powołany do dokonywania czynności, którym strony są obowiązane lub pragną nadać formę notarialną (czynności notarialnych),
- 2) art. 80 PrNot statuujący m.in. obowiązek notariusza udzielania stronom czynności niezbędnych wyjaśnień dotyczących dokonywanej czynności oraz obowiązek czuwania nad należyтым zabezpieczeniem praw i słuszych interesów stron oraz innych osób, dla których czynność ta może powodować skutki prawne,
- 3) art. 18 PrNot wprowadzający tajemnicę notarialną obejmującą okoliczności sprawy, o których notariusz powziął wiadomość ze względu na wykonywane czynności,
- 4) art. 2 § 2 PrNot, według którego czynności notarialne, dokonane przez notariusza zgodnie z prawem, mają charakter dokumentu urzędowego,

- 5) art. 2 § 3 PrNot wskazujący język polski jako język czynności notarialnych,
- 6) art. 3 PrNot określający miejsce dokonywania czynności notarialnych,
- 7) art. 5 i 89 PrNot regulujące kwestie wynagrodzenia notariusza za dokonanie czynności notarialnych,
- 8) art. 80 § 4 PrNot odnoszący się do protokołu notarialnego, którym notariusz może sprostować niedokładności, błędy pisarskie, rachunkowe lub inne oczywiste omyłki, które znalazły się w dokumentach notarialnych,
- 9) art. 81, 82 i częściowo art. 83 PrNot regulujące postępowanie notariusza w przypadku żądania dokonania czynności sprzecznej z prawem,
- 10) art. 84 PrNot określający przypadki wyłączenia notariusza w sytuacjach, które mogą rzutować na jego obiektywizm,
- 11) art. 85, 86 i 87 PrNot określające sposób stwierdzenia przez notariusza tożsamości osób dokonujących czynności, nakładające obowiązek badania zdolności do czynności prawnych stron czynności oraz szczególnej dbałości o zrozumienie czynności, gdy kontakt z podmiotem dokonującym czynności natrafia na pewne przeszkody,
- 12) art. 88, 104 § 2 PrNot stanowiące o sposobie składania podpisów pod dokumentami notarialnymi,
- 13) art. 90 i 95 PrNot regulujące przechowywanie oryginałów aktów notarialnych,
- 14) art. 110 § 1 PrNot odnoszący się do wydawania wypisów aktów notarialnych oraz art. 109 i 110 § 3 PrNot określające wymogi takiego wypisu,
- 15) art. 79 PrNot zawierający katalog czynności notarialnych,
- 16) art. 91 i n. PrNot zawierające szczegółowe unormowania co do trybu dokonywania poszczególnych czynności, a w szczególności: określające formalne wymagania aktu notarialnego (art. 92 i 93 PrNot), nakazujące odczytanie takiego aktu (art. 94 PrNot), opisujące sposób poświadczania dziedziczenia (art. 95a–95o PrNot), postępowanie przy wydaniu, sprostowaniu, zmianie lub uchyleniu albo zawie-

szeniu skutków europejskiego poświadczenia spadkowego (art. 95q–95y PrNot), przewidujące wymagania dla klauzul notarialnych poświadczających określone w art. 96 PrNot fakty (art. 97–100 PrNot), określające tryb doręczeń dokonywanych przez notariusza (art. 102 i 103 PrNot), określające sposób spisywania protokołów (art. 104 PrNot) czy tryb przyjmowania na przechowanie dokumentów, papierów wartościowych, pieniędzy (art. 106–108 PrNot).

8 8. Charakter i cel przepisów PrNot. Biorąc pod uwagę wymienione wyżej przepisy PrNot, należy stwierdzić, że **unormowanie to ma charakter kompleksowy**. Jednocześnie wskazane **przepisy służą urzeczywistnieniu norm prawa materialnego**. Mają one zatem charakter proceduralny. Przy ich zastosowaniu notariusz dokonujący czynności notarialnej wypełnia wskazania odnośnie do formy czynności prawnych. W związku z powyższym należy przyjąć, że działanie notariusza dokonującego czynności notarialnych na podstawie PrNot jest działaniem w ramach postępowania notarialnego. W tym kontekście pogląd *M. Grochowskiego* (*K. Osajda* (red.), Prawo o notariacie, komentarz do art. 79), że problematyka ujęta w art. 79–99 PrNot stanowi przede wszystkim uzupełnienie kodeksowej regulacji formy oświadczeń woli (art. 73–81 KC) i z tego punktu widzenia stanowi „brakujący element” tej regulacji, który ustawodawca postanowił wyjąć redakcyjnie poza KC, nie jest trafny.

9 9. Znaczenie notariatu. Za *Rudolfem von Jheringiem* dodać przy tym trzeba, że forma jest zaprzysięgłym wrogiem samowoli i bliźniaczą siostrą wolności (*die Form ist die geschworene Feindin der Willkür, die Zwillingsschwester der Freiheit – M. Vollkommer*, *Formenstreng*, s. 12). Dlatego też **udział notariusza w życiu gospodarczym należy uznać za przejaw wolności wpływającej z zasad demokratycznego państwa prawa**. Notariat jest zatem gwarantem wolności, bo pozwala realizować prawa i obowiązki podmiotowe.

10 10. Jurysdykcja prewencyjna. W uzasadnieniu do uchwały Sądu Najwyższego z 9.5.1995 r. (III CZP 53/95, niepubl.) wyrażona

została myśl, zgodnie z którą – działania notariusza mają charakter jurysdykcji prewencyjnej. Warty zwrócenia uwagi jest również wyrok SN z 7.11.1997 r. (II CKN 420/97, OSNC 1998, Nr 6 poz. 4), zgodnie z którym jeżeli proponowana przez stronę czynność notarialna jest sprzeczna z prawem, **notariusz ma nie tylko obowiązek poinformowania jej o tym, lecz także odmówienia jej sporządzenia**, i to także wówczas, gdy poinformowana o tym strona nalega na sporządzenie aktu notarialnego. Notariusz nie jest więc zwykłym wykonawcą zleconych mu usług, będącym całkowicie podległym woli zleceniodawcy. Prawo o notariacie czyni z notariusza strażnika zgodności aktu notarialnego z prawem. Taka jego rola uzasadnia określenie notariusza w art. 2 § 1 PrNot jako osoby zaufania publicznego. Nie sposób jest pogodzić pełnienie takiej roli z dopuszczaniem do sporządzania czynności notarialnych sprzecznych z prawem. **Podstawowe obowiązki notariusza wypływają zatem wprost z zasad porządku prawnego** i wiążą go w jednakowej mierze zarówno względem jego klienta, jak i osoby trzeciej. „Jurysdykcja prewencyjna” wykonywana przez notariat wykracza przy tym poza badanie zgodności z prawem czynności notarialnych. Notariusz dokonując czynności nie powinien poprzestawać jedynie na zbadaniu zgodności czynności z prawem. Winien on sformułować stosowny dokument jasno i niedwuznacznie, tak by nie dopuścić do błędów, wątpliwości czy też pokrzywdzenia strony nieświadomej lub niedoświadczonej. Działanie notariusza winno spełniać funkcję profilaktyczną – przeciwdziałać powstawaniu w przyszłości sporów i wytaczaniu powództw [K. Korzan, Rola aktu notarialnego w ugodowym rozwiązywaniu spraw majątkowych w krajowym i międzynarodowym obrocie cywilnym (granice kompetencji), *Rej.* 1998, Nr 4, s. 65].

II. Notariusz

- 11 1. Status notariusza.** Notariusz jest organem ochrony prawnej. **Status notariusza** w systemie organów ochrony prawnej jest **zagadnieniem wielopłaszczyznowym**, jego pozycja zaś nie ma jednolitego charakteru. Tradycyjnie nazywa się notariusza „sędzią (lub prawnikiem) braku sporu”, „mężem zaufania stron”, „dobrowolnym sędzią”, czy „*quasi-sędzią*”.
- 12 2. Pozycja notariusza.** Można badać pozycję notariusza jako podatnika, płatnika, poborcy opłaty sądowej, instytucji obowiązanej w rozumieniu Terroryzmu, przedsiębiorcy, przedstawiciela wolnego zawodu, osoby godnej zaufania publicznego, funkcjonariusza publicznego, podmiotu w postępowaniu cywilnego.
- 13 3. Powiązanie notariusza z państwem.** Notariusz jest przy tym ściśle powiązany z państwem. Określenie stanowiska notariatu w ustroju państwowym zależy od granic działalności państwa. **Działalność notariuszy jest *sui generis* działalnością państwową.** Podnoszona jest przy tym samoistność instytucji notariatu. Albowiem notariusz nie jest ani urzędnikiem państwowym, ani sędzią, ani też adwokatem. Przeciwdziała sporom, przy czym ich nie rozstrzyga w sposób władczy, nie może też być traktowany jak pełnomocnik jednej strony. Jego funkcja polega bowiem na reprezentowaniu interesów wszystkich stron czynności oraz porządku prawnego (por. A. Oleszko, Ustrój, s. 128 i 129). Podkreślenia wymaga szczególnie **niezależność notariatu rozumiana jako usytuowanie poza hierarchią administracyjną, czy innych organów publicznych.** Choć notariusz wykonuje swój zawód w formie indywidualnej, to pełni funkcję publiczną, polegającą na zabezpieczeniu przedsięwzięć pod względem prawnym. Wykonuje więc czynności będące atrybutem państwa. Przy czym nie jest substytutem żadnej władzy państwowej, a żaden organ administracji nie jest w stanie wyręczyć go w jego specyficznych, wysoko wyspecjalizowanych czynnościach. Uznać zatem wypada, że notariusz jest swoistą hybrydą łączącą elementy publicznoprawne i prywatnoprawne, a także stanowiącą połączenie władzy publicznej i wolnego zawodu [por. A. Redelbach, Prawo o notariacie, s. 39; M.Z. Król, Notariusz

de lege ferenda, Rej. 2006, Nr 5, s. 84; *taż*, Kilka słów o praktyce notarialnej i roli notariusza w kształtowaniu stosunków prawnych (perspektywa teoretycznoprawna), Rej. 2006, Nr 7–8, s. 44].

III. Powoływanie notariuszy

1. **Powołanie notariusza. Notariusze są powoływani przez 14**
Ministra Sprawiedliwości. Minister jednocześnie z powołaniem
 wyznacza siedzibę kancelarii notariusza. Decyzja podejmowana
 jest po zasięgnięciu opinii rady właściwej izby notarialnej. **Mi-**
nister Sprawiedliwości może odmówić powołania na stanowisko
 notariusza tylko wtedy, gdy kandydat nie spełnia wymogów, o któ-
 rych mowa w PrNot, a także jeżeli dotychczasowe postępowanie
 kandydata budzi wątpliwości co do jego rzetelności, uczciwości
 lub przestrzegania wartości demokratycznego państwa prawnego.

2. **Kwalifikacje.** Aktualnie **notariuszem może być powołany 15**
 ten, kto: posiada **obywatelstwo** polskie, obywatelstwo innego
 państwa członkowskiego Unii Europejskiej, państwa członkow-
 skiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA)
 – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub
 Konfederacji Szwajcarskiej, albo obywatelstwo innego państwa,
 jeżeli na podstawie przepisów prawa Unii Europejskiej przy-
 służy mu prawo podjęcia zatrudnienia lub samozatrudnienia
 na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na zasadach określonych
 w tych przepisach; **korzysta w pełni z praw publicznych** i ma
 pełną zdolność do czynności prawnych; **jest nieskazitelnego**
charakteru i daje rękojmię prawidłowego wykonywania zawodu
 notariusza; ukończył wyższe studia prawnicze w Rzeczypospolitej
 Polskiej i **uzyskał tytuł magistra** lub zagraniczne studia prawnicze
 uznane w Rzeczypospolitej Polskiej; **odbył aplikację notarialną**
 w Rzeczypospolitej Polskiej; **złożył egzamin notarialny** w Rze-
 czypospolitej Polskiej; **ukończył 26 lat.**

3. **Zwolnienie z odbycia aplikacji notarialnej i złożenia 16**
egzaminu. Z odbycia aplikacji notarialnej w Rzeczypospolitej
 Polskiej i **złożenia egzaminu notarialnego** w Rzeczypospolitej
 Polskiej **zwolnione** są osoby, które w Rzeczypospolitej Polskiej:

uzyskały tytuł naukowy **profesora** lub stopień naukowy **doktora habilitowanego nauk prawnych**; zajmowały stanowisko **sędziego** lub **prokuratora**; zajmowały stanowisko **asesora sądowego** przez okres co najmniej 2 lat; wykonywały zawód **adwokata** lub **radcy prawnego** przez okres co najmniej 3 lat; co najmniej przez 3 lata zajmowały stanowisko **Prezesa Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej**, jej wiceprezesa lub radcy.

- 17 4. **Zwolnienie z odbycia aplikacji notarialnej. Z odbycia aplikacji notarialnej** w Rzeczypospolitej Polskiej **zwolnione** są zaś osoby, które w Rzeczypospolitej Polskiej: posiadają stopień naukowy **doktora nauk prawnych**; przez okres co najmniej 4 lat w okresie nie dłuższym niż 6 lat przed złożeniem wniosku o dopuszczenie do egzaminu były **zatrudnione na stanowisku referendarza sądowego, starszego referendarza sądowego, asystenta prokuratora, asystenta sędziego** lub były zatrudnione w Sądzie Najwyższym lub w Trybunale Konstytucyjnym i **wykonywały zadania odpowiadające czynnościom asystenta sędziego**; po ukończeniu wyższych studiów prawnych przez okres co najmniej 4 lat w okresie nie dłuższym niż 6 lat przed złożeniem wniosku o dopuszczenie do egzaminu **wykonywały** na podstawie umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej wymagające wiedzy prawniczej **czynności bezpośrednio związane z czynnościami wykonywanymi przez notariusza w kancelarii notarialnej**; po ukończeniu wyższych studiów prawnych przez okres co najmniej 4 lat w okresie nie dłuższym niż 6 lat przed złożeniem wniosku o dopuszczenie do egzaminu były zatrudnione w urzędach organów władzy publicznej i **wykonywały** wymagające wiedzy prawniczej czynności bezpośrednio **związane ze świadczeniem pomocy prawnej na rzecz tych urzędów**; po ukończeniu aplikacji legislacyjnej przez okres co najmniej 4 lat w okresie nie dłuższym niż 6 lat przed złożeniem wniosku o dopuszczenie do egzaminu były zatrudnione w urzędach organów władzy publicznej lub w państwowych jednostkach organizacyjnych i **wykonywały** wymagające wiedzy prawniczej **czynności bezpośrednio związane z tworzeniem projektów ustaw, rozporządzeń lub aktów prawa miejscowego**; zajmują stanowisko **radcy Prokuratorii**